

En aquest comentari i en la representació de variants prescindim de la segregació o no de la iod ($a[j]i/a[j]i$), que s'estudia en el *PALDC*, I, mapa 10 i en Veny, 2015 a: 40.

A grans trets distingim *així* (i *aixís*, *aixins*), pròpia de l'alg., bal., val. sept., ross. i la major part del Principat, d'una var. feminitzada, *aixina*, exclusiva del val. i pròpia d'alguns parlars ponentins on conviu amb *així*. El llat. síc 'així, d'aquesta manera', origen del cat. ant. *sí* usat sovint en companyia d'un verb (*sí fa*), acabà convertint-se en l'adverbi afirmatiu, mentre que per al sentit de 'd'aquesta manera' es generà i s'estengué aviat *així*, procedent del llat. vg. *ACCUSIC (*REW, DCVB*) o d'una primera forma *aissí* (cf. oc.) amb un primer element *ai-* anteposat (< ECCUM 'vet aquí'), pres analògicament de mots com *aitant*, *aital* (*DECat*); la var. arcaica de 1095 ("per ço che *acsi* li o faça") sembla reforçar la primera teoria. *Així* es documenta des del s. XII fins que al s. XVI (*Col·loquis de Tortosa*) apareix la var. *aixís*, amb una -s adverbial, que ja registren Labèrnia (1839) i, més tard, altres lexicògrafs (Rovira i Virgili, 1914); el mot era d'ús corrent en cat. central (l'emprava la família de Coromines així com els escriptors de la Renaixença), però la probable condemna pels "jocs floralescos", segons el

DECat, va frenar la seva extensió i va impedir l'entrada a la normativa, però més aviat la raó residia en el fet d'evitar variants d'un mot del lèxic elemental. De caràcter més local és *aixins*, considerat "vulgaríssim" per Coromines i condemnat per Careta (1901) com a "barbarisme", forma intensiva com de pl., potser analògica d'un model com *camí/camins*. *Assutsuaixí* 81 és una var. de **assussus(a)ixí*, on el xoc de -s final amb s- inicial (*sus sus*) ha provocat l'africació de -ts-; *sus* 'prop, a la vora' (< SURSUM 'amunt') va generar *su(s) aquí*, que va servir de model a *assutsuaixí*. *Assí* 87, 153, 163, 166, 176 és pres del cast. *así*, format sobre *sí* (< síc) amb a- analògica de *ayer*, *atrás*, *apenas*, etc.

Una altra forma intensiva, feminitzada, és *aixina*, del val., documentada, al costat de *així*, per C. Ros (1739 i 1764), Sanelo (1802) i Escrig (1851). També ha existit la var. *aixines* amb un final adverbial semblant al del men. *bensenés* 'segurament' (< *ben sé*).

Com *això* 13 és un calc del fr. *comme ça*.

Diacrònicament, cal partir d'un mot general a tot el domini, *així*, sobre el qual s'han format *aixís*, més rarament *aixins*, en cat. or., o *aixina* en val.

Així és l'únic mot normatiu des del *DOrt*, 1917.

